HANKEN SCHOOL OF ECONOMICS
ARKADIANKATU 22, PL 479, FI-00101 HELSINKI, SUOMI
PHONE +358 (0)29 431 331
WWW.HANKEN.FI/EN

Centre for Corporate Responsibiltyn lausunto: Yritysten kestävää toimintaa koskeva huolellisuusvelvoite

Pohjautuen valtioneuvoston U-jatkokirjelmän (UJ 50/2023) Suomi aikoo pidättäytyä äänestämästä Euroopan yritysten kestävän huolellisuusvelvoitteen direktiivin (CSDDD) neuvottelutuloksesta Eurooppa-neuvostossa. Yritysvastuuseen erikoistunut tutkimusinstituutti Centre for Corporate Responsibilty (CCR) antaa tässä kirjeessä lausuntonsa U-jatkokirjelmästä ja sen esiin tuomista ongelmakohdista.

Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välisissä kolmikantaneuvotteluissa (ns. trilogissa) saavutettu kompromissi on pitkien ja vaikeiden neuvotteluiden kompromissitulos, jonka Suomen ehdotettu kanta uhkaa kaataa. CSDDD olisi keskeinen osa suomalaisyritysten ihmisoikeusvastuun toteutumisesta suhteessa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevissa ohjaavissa periaatteissa (UNGP) yrityksille asetettuihin odotuksiin. CCR on ollut aktiivisesti mukana tutkimuksissa jotka osoittavat että käytännön tasolla suomalaisyrityksissä ihmisoikeusvastuun ja sen seurannan järjestelmällinen integrointi osaksi yritysten ydintoimintoja suurelta osin puuttuu ja että suomalaisyritykset myös julkaisevat erittäin niukasti ihmisoikeusvastuunsa toteutumiseen liittyvää tietoa[1]. Tutkimustulosten pohjalta näemme, että CSDDD olisi tarpeellinen ja tehokas väline näiden puutteiden korjaamiseksi, CSDDD myös yhtenäistäisi nykyiset sirpaleiset EU valtioiden käytännöt ja loisi eurooppalaisille yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset ihmisoikeuksien ja ympäristön kunnioittamiselle.

CCRn huolena on myös että ehdotettu kanta vaarantaa Suomen valtion omaa velvollisuutta suojella ihmisoikeuksia. Ehdotettu kanta kyseenalaistaa erityisesti yhden kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän perusperiaatteista, jonka mukaan oikeuden loukkaantumisen yhteydessä *valtioilla on vastuu ihmisoikeusloukkausten uhrien mahdollisuuksiin saada suojelua ja hyvitystä*. Erityisesti U-jatkokirjelmässä esitetty kohta jossa todetaan että *”vahingonkorvauksen ryhmäkannetta … ei voida pitää Suomen oikeusjärjestelmän kannalta toimivina ratkaisuina, sillä ne poikkeavat meillä voimassa olevista yleissäännöksistä ja hajaannuttavat järjestelmää*” on ongelmallinen kahdesta syystä: 1) ryhmäkanteet ovat olennainen ja yksi harvoista mekanismeista jonka kautta ihmisoikeusloukkauksen uhreilla olisi mahdollisuus saada hyvitystä, erityisesti sellaisissa maissa jossa valtio itse rikkoo YK:n ihmisoikeusperiaatteita tai ei valvo niitä [2] . Ehdotettu kanta näennäisesti kyseenalaistaa ryhmäkanne-mekanismin soveltuvuutta oikeusturvamekanismina ja hyvitysjärjestelmänä kansainvälisessä ihmisoikeusjärjestelmässä ja sen soveltamista Suomessa. Samalla räikeimmät ihmisoikeusloukkaukset yrityksien arvoketjuissa kohdistuvat usein erityisiin, haavoittuvaisiin sidosryhmiin kuten lapsityöntekijöihin, siirtotyöläisiin, alkuperäisväestöihin jne. Myös Euroopan unionin perusoikeusvirasto pitää ryhmäkannemekanismia keskeisenä osana huolellisuusvelvoitetta[3]. 2) Näemme että U-jatkokirjelmä ei esitä riittäviä perusteita joukkokanneoikeuden laajentamista vastaan. Kuten kirjelmässä todetaan Suomessa on jo ryhmäkanneoikeus on joka mahdollistaa kuluttajille ryhmäkanteen käyttämisen oikeuksiensa ajamiseksi. Nykymuodossa tätä kohtaa kirjelmää voidaan tulkita enemmän poliittisena kannanottona ryhmäkannemekanismia vastaan kuin näyttönä siitä miksi se olisi oikeusjärjestelmän kannalta ongelmallinen.

Helsinki 6.2.2023

Nikodemus Solitander
Dr.Sc. (econ.), Johtaja, CCR - Centre for Corporate Responsibility
CCR on Hanken School of Economics ja Helsingin Yliopiston yhteinen tutkimusinstituutti, www.ccr-helsinki.org, email: ccr@hanken.fi, tel: +358 40 3521451

[1] Tran-Nguyen, E., Halttula, S., Vormisto, J., Aho, L., Solitander, N., Rautio, S., & Villa, S. (2021). Status of Human Rights Performance of Finnish Companies (SIHTI) Project: Report on the status of human rights performance in Finnish companies. Publications of the Ministry of Economic and Employment Energy 2021:17, http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-737-3

[2] Komba, N.; Annala Tesfaye, L.; Nilsson, E.; Solitander, N.; Trommer, S.; Verbrugge, B. & Andersson, G. (2023) Towards inclusive European CSR legislation: Analysing the impacts of the EU corporate sustainability directive on LDC trade, Ministry for Foreign Affairs, Helsinki 2023: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-374-9.

[3] European Union Agency for Fundamental Rights (2020) Business and human rights – access to remedy, doi:10.2811/54662

Centre for Corporate Responsibilitys utlåtande: Direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet

Ur regeringens U-fortsättningsbrev (UJ 50/2023) framgår att Finland avser avstå från att rösta om resultatet av förhandlingarna om : Direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (CSDDD) i det Europeiska rådet. Forskningsinstitutet Centre for Corporate Responsibility (CCR), ger i detta brev sitt utlåtande om U-fortsättningsbrevet och dess analys av vad som tolkas som oöverkomliga problem med direktivsförslaget.

Kompromissen som uppnåddes vid trepartsförhandlingarna (s.k. trilogen) mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen är resultatet av långa och svåra förhandlingar, som Finlands föreslagna ståndpunkt nu hotar att fälla. CSDDD skulle vara en central del av genomförandet av finländska företags mänskliga rättighetsansvar i förhållande till de förväntningar som tillskrivs dem i FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (UNGP). CCR har varit aktivt involverad i studier[4] som påvisat att det i finska företag saknas på operativ nivå en systematisk integration av processer kring tillbörlig aktsamhet och dess övervakning och att företagen även publicerar mycket lite information om genomförandet av sitt ansvar kring mänskliga rättigheter. Baserat på dylika forskningsresultat anser vi att CSDDD i sin föreslagna form är ett effektivt och ytterst nödvändigt instrument för att åtgärda dylika brister, och att CSDDD också skulle harmonisera de nuvarande splittrade praxis i EU-länderna och skapa lika villkor för europeiska företag att respektera mänskliga rättigheter och minimera sin miljöpåverkan.

CCR anser att den föreslagna ståndpunkten äventyrar Finlands statliga skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna. Den föreslagna ståndpunkten verkar ifrågasätta särskilt en av de grundläggande principerna i det internationella systemet för mänskliga rättigheter, enligt vilken staterna har ansvaret för att säkerställa att offren för kränkningar av mänskliga rättigheter har möjlighet att få skydd och upprättelse. Särskilt den punkt i U-fortsättningsbrevet där det anges att "grupptalan om skadestånd … inte kan anses vara fungerande lösningar ur Finlands rättssystems synvinkel, eftersom de avviker från de allmänna regler som gäller hos oss och splittrar systemet" [övers.] är problematisk av två skäl: 1) grupptalan är ett väsentligt och ett av de få mekanismer genom vilka offren för kränkningar av mänskliga rättigheterna skulle ha möjlighet att få upprättelse, särskilt i länder där staten själv bryter mot FN:s principer för de mänskliga rättigheterna eller inte övervakar dem[5].

Den föreslagna ståndpunkten ang. grupptalan kan tolkas ifrågasätta lämpligheten av grupptalan som en rättsskyddsmekanism överlag som ett upprättelsesystem i det internationella systemet för de mänskliga rättigheterna och dess tillämpning i Finland. Samtidigt riktas de grövsta kränkningarna av mänskliga rättigheterna i företagens värdekedjor ofta mot särskilda, sårbara intressentgrupper som barnarbetare, migrantarbetare, ursprungsbefolkning etc. Även EU:s byrå för grundläggande rättigheter anser att grupptalan är och bör vara en central del av processen kring tillbörlig aktsamhet[6]. 2) Vi anser att U-fortsättningsbrevet inte ger tillräckliga juridiska skäl som skulle tala mot en utvidgning av grupptalan. Som det anges i brevet finns det redan en grupptalan i Finland som möjliggör för konsumenter att använda grupptalan för att få upprättelse. I sin nuvarande form kan denna del av brevet tolkas mer som ett politiskt ställningstagande mot grupptalan än som ett juridiskanalys för varför grupptalan skulle vara problematiskt ur det finländska rättssystemets synvinkel.

Helsinki 6.2.2023

Nikodemus Solitander
Dr.Sc. (econ.), direktör, CCR - Centre for Corporate Responsibility

---

4 Tran-Nguyen, E., Halttula, S., Vormisto, J., Aho, L., Solitander, N., Rautio, S., & Villa, S.(2021) Status of Human Rights Performance of Finnish Companies (SIHTI) Project: Report on the status of human rights performance in Finnish companies. Publications of the Ministry of Economic and Employment Energy 2021:17, http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-737-3

5 Komba, N.; Annala Tesfaye, L.; Nilsson, E.; Solitander, N.; Trommer, S.; Verbrugge, B. & Andersson, G. (2023) Towards inclusive European CSR legislation: Analysing the impacts of the EU corporate sustainability directive on LDC trade, Ministry for Foreign Affairs, Helsinki 2023: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-374-9.

6 European Union Agency for Fundamental Rights (2020) Business and human rights – access to remedy, doi:10.2811/54662